

REPUBLIKA HRVATSKA

**Plan sprječavanja i
smanjenja nastajanja
otpada od hrane
Republike Hrvatske
2019. – 2022.**

Sadržaj

1. Zakonodavni temelj	2
2. Uvod	3
3. Cilj Plana	4
4. Odrednice Plana.....	4
5. Mjere i aktivnosti.....	5
5.1. Mjera 1. Unaprjeđenje sustava doniranja hrane u Republici Hrvatskoj.....	5
5.1.1. Aktivnost 1. Izmjena zakonodavstva vezano uz sustav doniranja hrane	6
5.1.2. Aktivnost 2. Organizacija edukacija o zakonodavnom okviru za doniranje hrane	6
5.1.3. Aktivnost 3. Izrada Vodiča o doniranju hrane, uključujući doniranje i poslovanje s hranom te doniranje hrane i porezni propisi	7
5.1.4. Aktivnost 4. Uspostava informatičkog sustava za povezivanje dionika u sustavu doniranja hrane.....	8
5.1.5. Aktivnost 5. Banka hrane u Republici Hrvatskoj - Studija izvedivosti.....	9
5.1.6. Aktivnost 6. Banka hrane u Republici Hrvatskoj - osnivanje	9
5.1.7. Aktivnost 7. Poticanje korištenja fondova za potrebe nabave i podjele donirane hrane (FEAD - Fond europske pomoći za najpotrebitije i Europski socijalni fond)	9
5.1.8. Aktivnost 8. Provođenje kampanje za doniranje hrane kroz podizanje svijesti svih dionika, socijalne osjetljivosti i društvene odgovornosti.....	10
5.2. Mjera 2. Poticanje smanjenja nastajanja otpada od hrane.....	11
5.2.1. Aktivnost 1. Suradnja s udruženjima pojedinih sektora – izrada sektorskih vodiča za sprječavanje nastajanja otpada od hrane.....	11
5.2.2. Aktivnost 2. Poticanje prodaje hrane izravno od proizvođača	12
5.2.3. Aktivnost 3. Pokretanje digitalne Platforme za dijeljenje vlastitih iskustava – dobre poslovne prakse u sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane	12
5.3. Mjera 3. Promicanje društvene odgovornosti prehrambenog sektora	13
5.3.1. Aktivnost 1. Dijalog i sklapanje dobrovoljnih sporazuma s proizvođačima, prerađivačima i trgovcima o obvezi smanjenja nastajanja otpada od hrane	13
5.3.2. Aktivnost 2. Dodjela posebnih priznanja za najistaknutije primjere dobre prakse u sprječavanju nastajanja otpada od hrane	14
5.4. Mjera 4. Podizanje svijesti i informiranosti potrošača o sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane	14
5.4.1. Aktivnost 1. Kampanja za potrošače vezano uz podizanje svijesti o sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane	14

5.4.2. Aktivnost 2. Pokretanje kampanje za potrošače vezano uz razumijevanje rokova trajanja hrane i smanjenja bacanja hrane	15
5.4.3. Aktivnost 3. Edukacija djece predškolske i školske dobi o problematici sprječavanja otpada od hrane	16
5.5. Mjera 5. Utvrđivanje količine otpada od hrane.....	17
5.5.1. Aktivnost 1. Mjerenje godišnjih količina otpada od hrane koje nastaju na nacionalnoj razini	17
5.6. Mjera 6. Ulaganje u istraživački rad i inovativna rješenja koja doprinose sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane	17
5.6.1. Aktivnost 1. Pružanje financijske potpore projektima koji doprinose sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane	17
6. Praćenje učinaka Plana.....	18
7. Terminski plan provedbe Plana sprječavanja i smanjenja nastajanja otpada od hrane	18
8. Financijska sredstva za provedbu mjera Plana.....	20

1. Zakonodavni temelj

Ministarstvo poljoprivrede, sukladno članku 81. stavku 3. Zakona o poljoprivredi (Narodne novine, broj 118/18) izrađuje i predlaže Vladi Republike Hrvatske četverogodišnji Plan

sprječavanja i smanjenja nastajanja otpada od hrane Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Plan).

2. Uvod

Hrana se zbog različitih razloga rasipa i baca kroz cijeli lanac opskrbe hranom od primarne proizvodnje, prerade, distribucije, skladištenja, trgovine do potrošnje.

Potreba za sprječavanjem i smanjenjem otpada od hrane, istovremeno osiguravajući sigurnost hrane, predmet je sve većeg interesa javnosti. Nastali gubici hrane su nepoželjna pojava iz etičkih, gospodarskih i ekoloških razloga te najvažnijeg - osiguranje dostatnosti hrane za sve ljude. Područje sprječavanja otpada od hrane izdvojeno je kao prioritarno područje u komunikaciji o kružnom gospodarstvu: ¹"Zatvaranje kruga - akcijski plan EU za kružnu ekonomiju" koju je 2015. godine usvojila Europska komisija. Prema istraživanju koje je provedeno u sklopu projekta Komisije – FUSIONS² (*Food Use for Social Innovation by Optimising Waste Prevention Strategies*), u državama članicama EU se godišnje baci oko 88 milijuna tona hrane. Prema podacima Ministarstva zaštite okoliša i energetike, procjenjuje se da u Republici Hrvatskoj (u daljnjem tekstu: RH) na odlagalištima godišnje završi oko 400.000 tona otpada od hrane. Zbog važnosti navedene problematike RH, zajedno s ostalim državama članicama EU, obvezala se na ostvarenje cilja EU i UN-ove Agende 2030. za održivi razvoj s pripadajućim ciljevima održivog razvoja, konkretno cilju 12.3. Odgovorna proizvodnja i potrošnja sa specifičnim ciljem smanjenja otpada od hrane po stanovniku, za polovinu na razini maloprodaje i potrošača te smanjenja gubitaka hrane duž cijelog lanca proizvodnje i opskrbe.

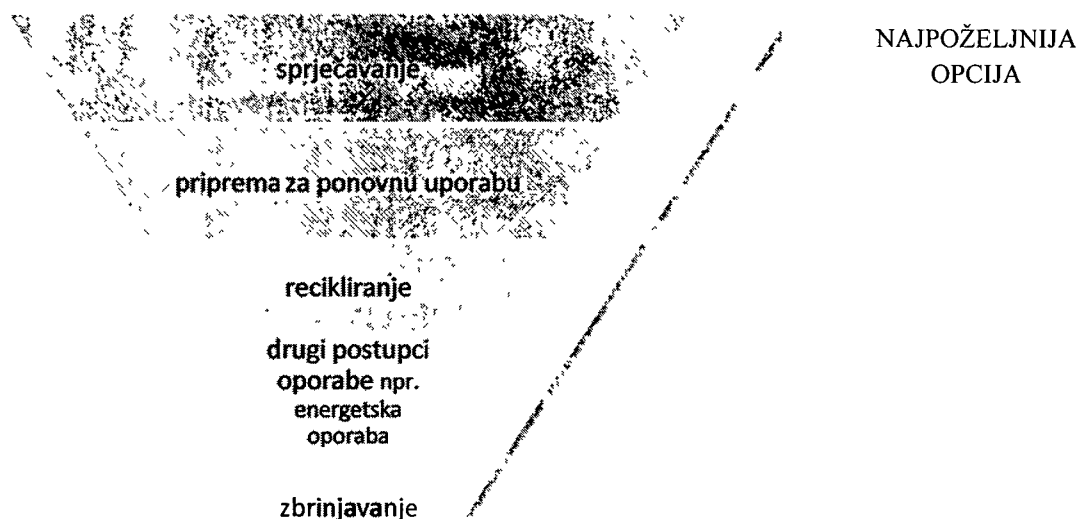
Odredbama članka 81. stavka 1. Zakona o poljoprivredi propisano je da se Plan izrađuje u svrhu sprječavanja i smanjenja nastajanja otpada od hrane. Ovaj Plan izrađen je nastavno na obvezu propisanu Zakonom o poljoprivredi te u nastojanju da se na jednom mjestu objedine sve mjere i aktivnosti koje će doprinijeti sprječavanju nastajanja otpada od hrane u svim fazama prehrambenog lanca, od primarne proizvodnje, preko prerade, trgovine, ugostiteljstva, institucionalnih kuhinja do kućanstava. Plan ujedno predstavlja prvi takav cjeloviti dokument o navedenoj problematici u RH.

Za potrebe provedbe ovoga Plana potrebno je pojasniti definiciju „otpad od hrane“. Otpad od hrane obuhvaća svu hranu kako je definirana u članku 2. Uredbe (EZ) br. 178/2002 Europskog parlamenta i Vijeća od 28. siječnja 2002. o utvrđivanju općih načela i uvjeta zakona o hrani, osnivanju Europske agencije za sigurnost hrane te utvrđivanju postupaka u područjima sigurnosti hrane (SL L 31, 1.2.2002.) (u daljnjem tekstu: Uredba (EZ) br. 178/2002) koja je postala otpad, kako je definiran posebnim propisom kojim se uređuje gospodarenje otpadom.

Člankom 7. stavkom 1. Zakona o održivom gospodarenju otpadom (Narodne novine, br. 94/13, 73/17 i 14/19) propisano je da se u svrhu sprječavanja nastanka otpada te primjene propisa i politike gospodarenja otpadom primjenjuje red prvenstva gospodarenja otpadom. U nastavku, slika 1. predstavlja red prvenstva gospodarenja otpadom, gdje se prednost daje upravo sprječavanju nastajanja otpada.

¹ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8a8ef5e8-99a0-11e5-b3b7-01aa75ed71a1.0023.02/DOC_1&format=PDF

² <http://www.eu-fusions.org/phocadownload/Publications/Estimates%20of%20European%20food%20waste%20levels.pdf>

Slika 1. Red prvenstva gospodarenja otpadom

3. Cilj Plana

Cilj Plana je doprinos ostvarenju ciljeva EU i UN-ove Agende 2030. za održivi razvoj s pripadajućim ciljevima održivog razvoja, konkretno cilju 12.3. Odgovorna proizvodnja i potrošnja sa specifičnim ciljem smanjenja otpada od hrane po stanovniku, za polovinu na razini maloprodaje i potrošača te smanjenja gubitaka hrane duž cijelog lanca proizvodnje i opskrbe. Isti će biti ostvaren određivanjem i provođenjem ključnih mjera kojima će se djelovati na sprječavanje i smanjenje nastajanja otpada od hrane duž cijelog prehrambenog lanca. Provođenje mjera i aktivnosti predviđenih Planom jednim dijelom doprinosi i ostvarenju cilja 2. navedene Agende pod nazivom: „Iskorjenjivanje gladi“.

4. Odrednice Plana

Plan i aktivnosti zasnivaju se na temelju analize ključnih mjera i dionika te kroz odrednice za djelovanje i to:

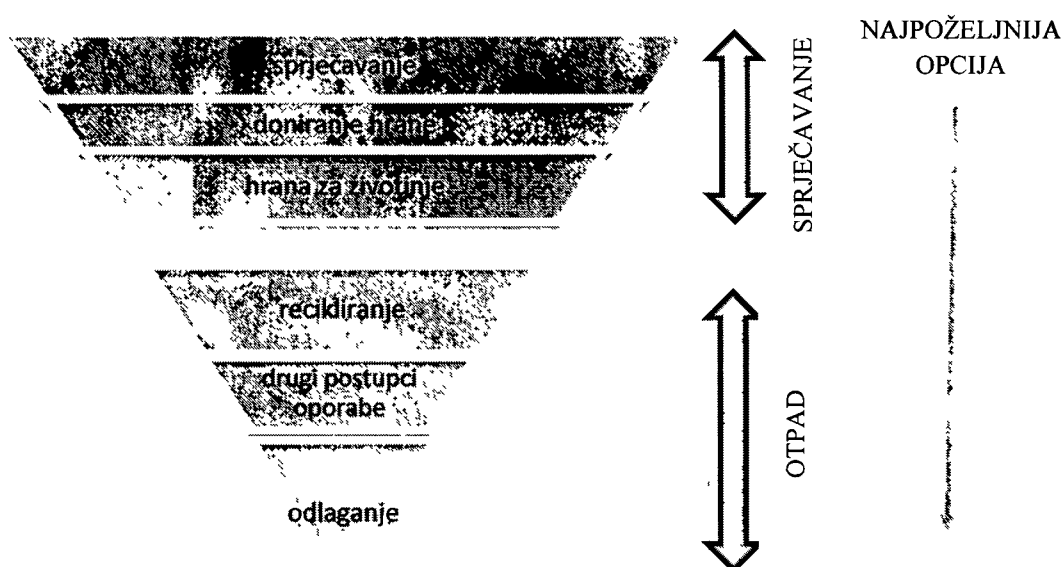
- Unaprjeđenje zakonodavnog okvira, uključujući edukaciju o istom te izradu vodiča u svrhu pojašnjavanja odredbi i olakšavanja procesa doniranja hrane
- Doprinos olakšavanju komunikacije među dionicima sustava doniranja hrane
- Izradu Studije izvedivosti Banke hrane u RH te ovisno o rezultatima Studije, umrežavanje ciljanih skupina u svrhu pokretanja daljnjih aktivnosti
- Poticanje boljeg iskorištavanja fondova EU u području sprječavanja otpada od hrane i doniranja hrane
- Koordinirano djelovanje prema proizvođačima hrane, distributerima, trgovcima, ugostiteljskom sektoru te institucionalnim kuhinjama kroz izradu sektorskih vodiča, sklapanje dobrovoljnih sporazuma o smanjenju otpada od hrane, doniranja hrane i motivaciju kroz dodjelu posebnih priznanja za najistaknutije primjere dobre prakse u sprječavanju nastajanja otpada od hrane
- Uspostavu digitalne Platforme za dijeljenje vlastitih iskustava, medijske kampanje, pisane brošure kroz koju će se provoditi edukacija dionika, odnosno posredno i neposredno djelovati prema krajnjem potrošaču u vidu podizanja razine svijesti o problematici otpada od hrane te razumijevanja oznaka datuma roka trajanja na hrani

- Edukaciju djece predškolske i školske dobi te stručno usavršavanje odgojno - obrazovnih djelatnika i
- Aktivno i kontinuirano praćenje pokazatelja učinaka mjera predviđenih Planom.

5. Mjere i aktivnosti

5.1. Mjera 1. Unaprjeđenje sustava doniranja hrane u Republici Hrvatskoj

Doniranje hrane je jedan od alata za doprinos ostvarenju ciljeva utvrđenih Direktivom 2008/98/EZ, kako je posljednji put izmijenjena Direktivom (EU) 2018/851 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o izmjeni Direktive 2008/98/EZ o otpadu (SL L 150, 14.6.2018.). Potrebno je koristiti ekonomske instrumente i druge mjere u svrhu poticanja primjene reda prvenstva gospodarenja otpadom. Jedna od mjera trebala bi biti olakšavanje postupka doniranja hrane. Doniranjem hrane podupire se borba protiv siromaštva i gladi u svijetu, a istovremeno ono predstavlja učinkoviti alat za preraspodjelu prekomjernog viška hrane, što doniranje čini jednom od najpoželjnijih opcija u cilju ukupnog smanjenja otpada od hrane.

Slika 2. Hijerarhija otpada od hrane (WRAP- UK *Waste and Resources Action Programme*)³

U svrhu pregleda učinkovitosti postojećeg stanja sustava doniranja hrane u RH, Ministarstvo poljoprivrede je 2017. godine, u suradnji s Prehrambeno - biotehnološkim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, provelo istraživanje o doniranju hrane u RH te izradilo i objavilo Izvješće o rezultatima istraživanja o doniranju hrane u RH⁴. Cilj istraživanja je bio utvrditi imaju li subjekti u poslovanju s hranom viškova hrane, kako ih rješavaju, doniraju li hranu, jesu li upoznati sa zakonodavnim okvirom za doniranje hrane, kako ga ocjenjuju te što bi ih potaknulo da doniraju više hrane. Ispitanici su bili podijeljeni na primarne proizvođače, proizvođače hrane, trgovce, ugostitelje, institucionalne kuhinje te posrednike u lancu doniranja hrane.

³ <http://www.wrap.org.uk/content/why-take-action-legalpolicy-case>

⁴

https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/hrana/doniranje_hrane/Izvjesce_o_doniranju_hrane_u_RH_-_listopad_2017.pdf

Utvrđeno je da viškovi hrane postoje duž cijelog prehrambenog lanca. Subjekti doniraju hranu u različitoj mjeri, međutim zabrinjavajući je udio hrane koja završi na odlagalištu. Upoznatost za zakonodavnim okvirom za doniranje je dosta niska te oko 50% ispitanika smatra da je isti ograničavajući za doniranje hrane. Identificirane su najčešće prepreke za doniranje hrane koje uključuju odgovornost za doniranu hranu, propise o hrani, neznanje može li se određena hrana donirati, nedostatak infrastrukture (skladištenje i prijevoz hrane), nedovoljno znanja o tome kako započeti te nemogućnost identifikacije neprofitnih organizacija kojima se hrana može donirati. Na pitanje što bi ih potaknulo da doniraju više hrane, najveći dio ispitanika je odgovorio da bi im pomogli savjeti i najbolje prakse za sigurnost hrane u lancu doniranja hrane te pouzdani partneri u lancu doniranja hrane (neprofitne organizacije koje su stručne i osposobljene za poslovanje s hranom) i informacije o takvim organizacijama te izmjena zakonodavnog okvira.

5.1.1. Aktivnost 1. Izmjena zakonodavstva vezano uz sustav doniranja hrane

Izvršitelji: Ministarstvo poljoprivrede

Suradnici: Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo financija, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Hrvatska poljoprivredna komora, Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska mreža socijalnih samoposluga, Hrvatski Crveni križ, Hrvatski Caritas, udruge civilnog društva

Rok: 2019.

Sustav doniranja hrane u RH uređen je Zakonom o poljoprivredi (Narodne novine, broj 118/18) i Pravilnikom o uvjetima, kriterijima i načinima doniranja hrane i hrane za životinje (Narodne novine, broj 119/15) (u daljnjem tekstu: Pravilnik).

Rezultati istraživanja o doniranju hrane u RH, između ostalog, pokazali su da postoji potreba za edukacijom o zakonodavnom okviru kao i za izmjenom postojećeg zakonodavnog okvira. Također, jedan od rezultata istraživanja pokazao je da je potrebno izmijeniti odredbe Pravilnika vezano uz rokove koji se odnose na ostvarenje poreznih olakšica za doniranu hranu, a kako bi se dodatno potaknulo subjekte u poslovanju s hranom na doniranje hrane te olakšalo njegovo provođenje. Izmjenama je potrebno omogućiti da se porezne olakšice mogu ostvariti do zadnjeg dana roka trajanja hrane, a kako se hrana pripremljena za doniranje ne bi morala dodatno razdvajati prema rokovima trajanja te prema rokovima propisanim Pravilnikom.

Također, potrebno je omogućiti prodaju i doniranje hrane nakon isteka „najbolje upotrijebiti do“ datuma, pod uvjetom da je hrana sigurna, a kako se hrana koja je sigurna za konzumaciju ne bi nepotrebno bacala.

Nadalje, potrebno je proširiti krug krajnjih primatelja kojima se hrana može donirati te smanjiti administrativno opterećenje donatora i posrednika koji sudjeluju u lancu doniranja hrane. Administrativno rasterećenje je potrebno provesti kroz ukidanje ili smanjenje učestalosti dostave pojedinih izvješća i/ili evidencija Ministarstvu poljoprivrede.

Prijedlozi zakonskih i podzakonskih akata izrađuju se u okviru stručnih radnih skupina i/ili povjerenstava te je iz tog razloga potrebno iste osnovati te u njihov rad uključiti stručnjake iz različitih područja, uključujući i civilni sektor, vodeći računa o multidisciplinarnosti problematike otpada od hrane te doniranja hrane, a kako bi problematika bila sagledana s različitih strana te kako bi se izradila kvalitetna i održiva rješenja.

5.1.2. Aktivnost 2. Organizacija edukacija o zakonodavnom okviru za doniranje hrane

Izvršitelji: Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo za demografiju, obitelj mlade i socijalnu politiku

Suradnici: Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Hrvatska poljoprivredna komora, Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska mreža socijalnih samoposluga, Hrvatski Crveni križ, Hrvatski Caritas, udruge civilnog društva

Rok: 2019. – 2022.

Istraživanje o doniranju hrane u RH je pokazalo da dio dionika nije upoznato s važećim zakonodavnim okvirom iz područja doniranja hrane što potvrđuje potrebu kontinuiranog održavanja edukacija na ovu temu.

Nakon stupanja na snagu izmjena zakonodavnog okvira u sustavu doniranja hrane, potrebno je organizirati edukativne radionice te postojeće i potencijalno nove dionike u lancu doniranja hrane informirati o promjenama. Potrebno je na jasan i razumljiv način predstaviti obveze dionika sustava te naglasiti prednosti doniranja hrane u odnosu na druge oblike rješavanja postojećih viškova hrane. Dioncima je potrebno ukazati da se kroz preraspodjelu viškova hrane, koji nastaju zbog neprikladnosti hrane za stavljanje na tržište uslijed nedostataka u kvaliteti, pakiranju, označavanju, masi ili drugih sličnih razloga, a koji ne utječu na sigurnost hrane, smanjuje količina hrane koja bi potencijalno mogla završiti kao otpad, hrana dodjeljuje potrebitima, a za doniranje takve hrane, kroz porezne propise, omogućeno je porezno priznavanje manjka dobara.

Planirane edukacije bit će namijenjene donatorima i posrednicima u lancu doniranja hrane te će biti tematski prilagođene interesima pojedine ciljane skupine. Edukacije predviđene za posrednike, uz tumačenje odredbi propisa o doniranju hrane bit će obogaćene sadržajem vezano uz mogućnosti i prednosti iskorištenja financijskih sredstava iz europskih fondova namijenjenih najpotrebitijima, a koje će biti organizirane u suradnji s Ministarstvom za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku.

5.1.3. Aktivnost 3. Izrada Vodiča o doniranju hrane, uključujući doniranje i poslovanje s

hranom te doniranje hrane i porezni propisi

Izvršitelji: Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo financija, Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu

Suradnici: Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Hrvatska poljoprivredna komora, Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska mreža socijalnih samoposluga, Hrvatski Crveni križ, Hrvatski Caritas, udruge civilnog društva

Rok: 2019.

Europska komisija je 2017. godine objavila općenite smjernice za doniranje hrane koje pojašnjavaju primjenu propisa o hrani u kontekstu doniranja hrane⁵. Također, kao rezultat rada EU Platforme za gubitke i otpad od hrane, podskupine za doniranje hrane u pripremi je objava dokumenta koji slijedi strukturu navedenih Smjernica, a daje prikaz najboljih praksi država članica po pojedinim poglavljima koja obrađuju Smjernice. Neovisno o objavi navedenih smjernica te pripadajućeg dokumenta s praksama država članica, Europska komisija dodatno potiče države članice na izradu nacionalnih vodiča i smjernica o doniranju hrane.

5

https://poljoprivreda.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/hrana/doniranje_hrane/EU_Vodic_za_doniranje_hrane.pdf

Prema članku 3. stavku 8. Uredbe (EZ) br. 178/2002 doniranje hrane se smatra stavljanjem hrane na tržište te podliježe svim propisima o hrani. Iz tog razloga potrebno je izraditi vodiče i smjernice u području doniranja hrane. Cilj Vodiča je pojasniti zakonodavne odredbe, kako EU tako i nacionalnog zakonodavstva, pomoć u uklanjanju prepreka u sustavu doniranja hrane te svim dionicima sustava doniranja hrane olakšati usklađivanje sa zakonodavnim odredbama vezanim uz sigurnost i kvalitetu hrane, higijenu, sljedivost, informiranje potrošača o hrani, raspodjelu odgovornosti, porezne propise i sl. Vodičem je potrebno dodatno pojasniti uloge i odgovornosti subjekata u poslovanju s hranom u područjima u kojima se primjenjuju nacionalna pravila te navesti primjere dobre prakse. Za donatore je potrebno izraditi prikaz koraka koji će na jednostavan način pratiti slijed aktivnosti od početne želje/ideje za doniranjem preko odabira posrednika do isporuke donacije te dobivanja poreznih olakšica. Za posrednike je na jednostavan način potrebno opisati pravila sustava sigurnosti i kvalitete hrane vodeći računa o djelatnostima kojima se bave posrednici u lancu doniranja hranom obzirom da na primjer, postoje razlike u analizi opasnosti te u određivanju kritičnih kontrolnih točaka ako pojedini subjekt u poslovanju s hranom samo skladišti već pretpakiranu hranu ili nabavlja sirovine te nad njima provodi neki od tehnoloških postupaka u svrhu posluživanja krajnjim primateljima.

5.1.4. Aktivnost 4. Uspostava informatičkog sustava za povezivanje dionika u sustavu doniranja hrane

Izvršitelj: Ministarstvo poljoprivrede

Suradnici: Hrvatski Crveni križ, Hrvatski Caritas, Hrvatska mreža socijalnih samoposluga, udruge civilnog društva

Rok: 2019. – 2022.

Rezultati istraživanja o doniranju hrane u RH su pokazali da je nemogućnost identifikacije posrednika u lancu doniranja hrane od strane donatora jedna od glavnih prepreka za doniranje hrane. Također, postoji nesrazmjer između ponude i potražnje za hranom, a isti se povećava gledajući od centralnih prema perifernim dijelovima Hrvatske. Kako bi dionici sustava doniranja hrane postali vidljiviji te raspodjela viška hrane ravnomjernije raspoređena, potrebno je izraditi programsko rješenje te uspostaviti informatički sustav odnosno Platformu za prihvata i raspodjelu donacija. Navedena Platforma omogućila bi umrežavanje svih uključenih dionika, transparentnu raspodjelu donacija i lakšu komunikaciju između posrednika i donatora. U tu svrhu Ministarstvo poljoprivrede je krajem 2018. godine izradilo IT sustav (e-doniranje) koji predstavlja komunikacijsku platformu za unaprjeđenje povezanosti i komunikacije između donatora i posrednika u lancu doniranja hrane, a preko centralnog upravitelja. IT sustav predviđa da donatori višak hrane prijave u sustav, a potom centralni upravitelj sustava, u skladu s brojem krajnjih primatelja o kojima skrbi pojedini posrednik, geografskoj udaljenosti lokacije te infrastrukturnim kapacitetima posrednika u lancu doniranja hrane, raspodjeljuje prijavljene viškove hrane odabranim posrednicima registriranim pri Ministarstvu poljoprivrede, vodeći računa o broju već ranije dodijeljenih donacija. Posrednici u lancu doniranja hrane hranu dalje daju krajnjim primateljima. Donatori i posrednici u lancu doniranja hrane se u IT sustav uključuju dobrovoljno.

Primjena IT sustava započela je u studenome 2018. godine kao Pilot projekt Ministarstva poljoprivrede u trajanju od šest mjeseci na ograničenom broju donatora i posrednika. Nakon završetka Pilot projekta, a ovisno o njegovim rezultatima potrebno je primjenu sustava proširiti na teritorij cijele RH. Prednosti korištenja IT sustava uključuju manje opterećenje donatora,

lakšu i efikasniju komunikaciju između donatora i posrednika u lancu doniranja hrane, centralno upravljanje, usklađenost ponude i potreba te pokrivenost perifernih dijelova RH.

5.1.5. Aktivnost 5. Banka hrane u Republici Hrvatskoj - Studija izvedivosti

Izvršitelj: Ministarstvo poljoprivrede

Suradnici: akademska i znanstvena zajednica

Rok: 2019.

Doniranje hrane se može provoditi u prehrambenom lancu preko redistribucijskih centara poput banke hrane i daljnje distribucije humanitarnim neprofitnim organizacijama ili direktno iz prehrambenog lanca humanitarnim neprofitnim organizacijama.

S obzirom da su se banke hrane u brojnim državama pokazale učinkovitim modelom za unaprjeđenje sustava doniranja hrane, potrebno je istražiti kakve su mogućnosti u RH za osnivanje iste.

U tu svrhu, Ministarstvo poljoprivrede je 2018. godine pokrenulo aktivnosti vezano za izradu Studije izvedivosti Banke hrane u RH koja bi trebala ponuditi odgovore o postojećim modelima i načinima funkcioniranja banke hrane u državama članicama EU te predložiti optimalni prijedlog modela Banke hrane u RH (vlasništvo, organizacijska struktura, financiranje, logistička, transportna i skladišna rješenja) uzimajući u obzir postojeću infrastrukturu (dostupnost, kapacitet i primjerenost skladišnog prostora, prijevoznih sredstava i logističkih rješenja) i strukturu osoblja (volonteri/u radnom odnosu) uključenog u lanac doniranja hrane.

5.1.6. Aktivnost 6. Banka hrane u Republici Hrvatskoj - osnivanje

Izvršitelji: Ministarstvo poljoprivrede, Hrvatski Crveni križ, Hrvatski Caritas, Hrvatska mreža socijalnih samoposluga, udruge civilnog društva

Suradnici: Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska poljoprivredna komora

Rok: 2019. – 2022.

Ovisno o rezultatima Studije izvedivosti Banke hrane u RH, potrebno je pristupiti umrežavanju ciljanih skupina definiranih rezultatima Studije u svrhu pokretanja daljnjih aktivnosti. Banke hrane diljem svijeta nisu u vlasništvu države. Međutim, preporuka je da u planiranju osnivanja i prvoj inicijativi sudjeluju humanitarne neprofitne organizacije, donatori i Vlada pojedine države.

5.1.7. Aktivnost 7. Poticanje korištenja fondova za potrebe nabave i podjele donirane hrane (FEAD - Fond europske pomoći za najpotrebitije i Europski socijalni fond)

Izvršitelji: Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Suradnici: Ministarstvo poljoprivrede, udruge civilnog društva, Hrvatski Crveni križ, Hrvatski Caritas, Hrvatska mreža socijalnih samoposluga

Rok: 2019. – 2022.

Uredba Europskog parlamenta i Vijeća Europske unije kojom je uspostavljen Fond europske pomoći za najpotrebitije (FEAD) stupila je na snagu 12. ožujka 2014. godine. FEAD je uspostavljen za razdoblje od 1. siječnja 2014. do 31. prosinca 2020. godine, a u navedenom razdoblju za RH su predviđena sredstva u iznosu od 36,7 milijuna eura. Sredstva FEAD-a pridonose smanjenju siromaštva, posebice teških oblika siromaštva poput dječjeg siromaštva,

beskućništva i nedostatka hrane. Putem FEAD-a je moguće pružiti nefinancijsku pomoć najpotrebitijim osobama, poput hrane i osnovne materijalne pomoći te aktivnosti socijalnog uključivanja usmjerene na najpotrebitije osobe. FEAD-om, u dijelu doniranja hrane, moguće je financiranje nabave, transporta, skladištenja i distribucije hrane kao i tehničke pomoći. U državama članicama FEAD fond djeluje uz pomoć partnerskih organizacija – javnih tijela ili neprofitnih organizacija zaduženih za distribuciju pomoći ili poduzimanje aktivnosti radi postizanja socijalne uključenosti.

U dijelu doniranja hrane sredstvima FEAD-a mogu se pokriti troškovi partnerskih organizacija nastali u vezi s prikupljanjem donirane hrane od donatora, njezinim transportom, skladištenjem i distribucijom najpotrebitijim osobama. Troškovi preraspodjele ne mogu biti veći od troškova kupnje hrane. U okviru tehničke pomoći podnositelji zahtjeva mogu izraziti potrebu za tehničkom pomoći ukoliko ista pridonosi provedbi ciljanih aktivnosti. To se može sastojati od najma ili nabave opreme za učinkovitiju preraspodjelu hrane (hladnjaci, palete, skladišta) ili kupnje vozila za transport hrane.

Prihvatljivi prijavitelji su neprofitne pravne osobe kojima je nadležni ured izdao rješenje kojim se odobrava stalno prikupljanje i pružanje humanitarne pomoći. FEAD može i podupirati aktivnosti u cilju podizanja svijesti o partnerskim organizacijama među donatorima. Ministarstvo poljoprivrede vodi Registar posrednika u lancu doniranja hrane. Posrednici su neprofitne organizacije koje se uglavnom isključivo bave humanitarnom djelatnošću te svojim radom doprinose raspodjeli hrane najpotrebitijima. Iz navedenog razloga predviđa se daljnje poticanje i informiranje posrednika u lancu doniranja hrane o mogućnostima iskorištavanja financijskih sredstava iz FEAD fonda.

U nadolazećem financijskom razdoblju 2021. – 2027. aktivnosti FEAD-a bit će regulirane u okviru novog Europskog socijalnog fonda koji će objediniti više postojećih socijalnih fondova te određenih uredbi iz predmetnog područja. Nakon objave svakog natječaja predstavnici Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku će provoditi informativne radionice za potencijalne prijavitelje u okviru kojih će se potencijalne prijavitelje detaljno informirati o objavljenom natječaju i postupku prijave. Edukacije i informiranje o mogućnostima i prednostima iskorištenja financijskih sredstava iz budućeg Europskog socijalnog fonda provodit će se i u okviru edukacija navedenih u aktivnosti pod rednim brojem 5.1.2., a koje će se provoditi u suradnji s Ministarstvom poljoprivrede na edukativnim radionicama o zakonodavnom okviru za doniranje hrane.

5.1.8. Aktivnost 8. Provođenje kampanje za doniranje hrane kroz podizanje svijesti svih dionika, socijalne osjetljivosti i društvene odgovornosti

Izvršitelji: Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku

Suradnici: Ministarstvo financija, Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska poljoprivredna komora, Hrvatska obrtnička komora, Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatski Crveni križ, Hrvatski Caritas, Hrvatska mreža socijalnih samoposluga, udruge civilnog društva

Rok: 2019. – 2022.

U svrhu senzibilizacije javnosti na temu poticanja doniranja hrane te ujedno i prevencije siromaštva, potrebno je provesti nacionalnu kampanju koja bi rezultirala socijalnoj osviještenosti i nužnosti preraspodjele viškova hrane potrebitima. Predmetna aktivnost bit će usmjerena prvenstveno na subjekte u poslovanju s hranom s obzirom na njihovu ključnu ulogu u sustavu

doniranja hrane, ali time ne umanjujući ulogu šire javnosti odnosno pojedinca kao člana društva. S obzirom na različite uvjete poslovanja subjekata u poslovanju s hranom kao i različitosti njihovih proizvoda, u kampanji bi se koristili različiti kanali i alati za komunikaciju ciljeva. Također, osim informacijskih poruka putem letaka, radija, televizije i ostalih elektroničkih medija te društvenih mreža, osobito je važno odgovarajućim alatima doprinijeti interaktivnoj komunikaciji, detektiranju potencijalne problematike kao i pronalaženju idejnih rješenja u cilju jačanja sustava doniranja hrane i načina implementacije na terenu.

U novoj financijskoj perspektivi - 2021. godine, kada započinje primjena novog Europskog socijalnog fonda predstavnici Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku izradit će brošure odnosno promotivne materijale kojima je cilj naglašavanje važnosti doniranja hrane.

Osim već gore navedenih aktivnosti provođenje kampanje uključivat će poticanje sklapanja dobrovoljnih sporazuma po pitanju preraspodjele viškova hrane između donatora i posrednika u lancu doniranja hrane. Potrebno je poticati razvoj partnerstva i dijaloga između posrednika i donatora hrane s ciljem pridonošenja optimizaciji preraspodjele viškova hrane kroz sustavnu i plansku preraspodjelu odnosno doniranje viškova hrane potrebitima. Provođen će se aktivnosti usmjerene na podizanje razine svijesti o potrebi i koristi obostrane suradnje između donatora i posrednika. Za donatore prednost se očituje kroz plansko zbrinjavanje viškova hrane te kroz optimizaciju utrošenog vremena za organizaciju donacije (npr. skraćivanje vremena na traženje posrednika koji su u mogućnosti zaprimiti donaciju). Posrednici s druge strane mogu računati na kontinuirani priljev određene količine donirane hrane te time učinkovitije planirati raspodjelu iste.

5.2. Mjera 2. Poticanje smanjenja nastajanja otpada od hrane

5.2.1. Aktivnost 1. Suradnja s udruženjima pojedinih sektora – izrada sektorskih vodiča za sprječavanje nastajanja otpada od hrane

Izvršitelj: Ministarstvo poljoprivrede, Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu

Suradnici: akademska i znanstvena zajednica, Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Hrvatska poljoprivredna komora, Hrvatska udruga poslodavaca

Rok: 2020. – 2021.

Prema hijerarhiji gospodarenja otpadom od hrane, prednost se daje upravo sprječavanju nastajanja otpada od hrane te samim time učinkovitoj proizvodnji, preradi i skladištenju hrane uz minimalno stvaranje viškova.

Svaka faza proizvodnje, prerade i distribucije hrane zahtijeva različiti pristup rješavanja problema prekomjernog bacanja hrane. Stoga je potrebno osigurati preduvjete kako se hrana ne bi nepotrebno bacala.

Primjerice, u slučaju nastajanja otpada od hrane u primarnoj proizvodnji (proizvodnja i uzgoj primarnih poljoprivrednih proizvoda u biljnoj proizvodnji, stočarstvu i ribarstvu), utvrđeno je da velika količina otpada od hrane nastaje zbog neadekvatnog skladištenja, općenito rukovanja s hranom i/ili neubranih plodova. Nadalje, Studija Europske komisije o rezultatima istraživanja tržišta o povezanosti označavanja roka trajanja na hrani i sprječavanja otpada od hrane⁶ (u daljnjem tekstu: Studija), objavljena u veljači 2018. godine, pokazala je da je gotovo 10% od 88 milijuna tona godišnje proizvedenog otpada od hrane na razini EU povezano s navođenjem roka

⁶ <https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e7be006f-0d55-11e8-966a-01aa75ed71a1/language-en>

trajanja na hrani. Na temelju rezultata Studije, jedan od zaključaka je da je vjerojatno da će se smanjiti otpad od hrane, koji je povezan s oznakama roka trajanja ako je „upotrijebiti do“ navod korišten samo u slučajevima za hranu za koju je razumno da postoji rizik za zdravlje potrošača, ako je rok trajanja proizvoda naveden na hrani razuman i nije nepotrebno skraćen zbog potreba marketinga i promocije proizvoda te ako postoji dosljednost u skladištenju hrane u maloprodaji i uputa za potrošače o temperaturama na kojima se proizvodi trebaju čuvati u kućanstvu.

Obzirom na specifičnosti te različite razloge bacanja hrane u ovisnosti o pojedinim sektorima, potrebno je izraditi posebne sektorske vodiče na tu tematiku.

5.2.2. Aktivnost 2. Poticanje prodaje hrane izravno od proizvođača

Izvršitelj: Ministarstvo poljoprivrede

Suradnici: Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska obrtnička komora, Hrvatska poljoprivredna komora, Hrvatska udruga poslodavaca, jedinice lokalne i regionalne samouprave

Rok: 2019. – 2022.

U klasičnom prehrambenom lancu, gdje hrana prolazi put od proizvođača ili prerađivača, preko distributera do trgovaca ili ugostitelja, zbog većeg broja subjekata u poslovanju s hranom, dužeg skladištenja, transporta i manipulacije hranom, povećava se mogućnost oštećenja, kvarenja ili propadanja, čime hrana postaje neprikladna za prodaju i pridonosi povećanju ukupne količine otpada od hrane.

Iz navedenog razloga, ovim Planom je predviđena i aktivnost poticanja prodaje hrane izravno od proizvođača. Svrha ove aktivnosti je poticati i povećati izravnu komunikaciju proizvođača i potrošača s ciljem izravne prodaje hrane od proizvođača prema potrošačima. Navedenim se skraćuje lanac opskrbe hranom te optimizira vrijeme potrebno da hrana od proizvođača stigne do potrošača. Zbog skraćivanja distributivnog lanca, manja je mogućnost oštećenja ambalaže koja može dovesti do kvarenja hrane.

Ministarstvo poljoprivrede će, kroz osiguravanje potpore te organizaciju raznih manifestacija (npr. Sajam zimnice i autohtonih proizvoda i dr.) poticati izravno umrežavanje proizvođača i potrošača te time doprinijeti olakšavanju izravne prodaje hrane krajnjim potrošačima. Također, potrebno je pružiti podršku ostalim inicijativama za promociju i prodaju lokalnih proizvoda na lokalnim područjima u svrhu skraćivanja i poticanja kraćih distributivnih/prodajnih lanaca te omogućiti izravne kontakte između lokalnih proizvođača hrane te ugostiteljsko-turističkog sektora.

5.2.3. Aktivnost 3. Pokretanje digitalne Platforme za dijeljenje vlastitih iskustava – dobre poslovne prakse u sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane

Izvršitelji: Ministarstvo poljoprivrede

Suradnici: Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu

Rok: 2020.

Potrebno je izraditi i pokrenuti Platformu za dijeljenje vlastitih iskustava u području sprječavanja nastajanja otpada od hrane koja će predstavljati sustav za razmjenu informacija, dijeljenje vlastitih iskustva i najbolje prakse s informacijama o idejama, mogućnostima i načinima provedbe aktivnosti sprječavanja i smanjenja nastajanja otpada od hrane. Platformu je potrebno

uspostaviti u svrhu pojednostavljenja razmjene informacija o nacionalnim i EU praksama u području sprječavanja nastajanja otpada od hrane.

Platforma bi bila namijenjena subjektima u poslovanju s hranom i potrošačima. Predviđeno je da se na jednom mjestu nađu recepti za iskorištenje ostataka hrane, savjeti oko pohrane i skladištenja hrane u kućanstvu, tumačenje odredbi EU i nacionalnih propisa iz područja sprječavanja otpada od hrane, vodiči i smjernice iz navedene problematike, poveznice na relevantne aktivnosti i dokumente Europske komisije i ostalih država članica, poveznice na otvorene natječaje EU i nacionalne fondove na kojima se mogu dobiti informacije o prijavama, uvjetima i dokumentaciji potrebnoj za prijavu na natječaj za projekte koji pridonose sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane kao i ostale korisne informacije iz navedenog područja.

U okviru Platforme bit će predviđen forum na kojem prijavljeni korisnici mogu izravno razmjenjivati iskustva ili ostavljati informacije o višku hrane koju imaju u kućanstvu i koju žele podijeliti s potrebitima. Potrošači koji žele hranu koju je korisnik ponudio uspostavljaju međusobno izravni kontakt i dalje se samostalno dogovaraju oko preuzimanja viškova hrane.

5.3. Mjera 3. Promicanje društvene odgovornosti prehrambenog sektora

5.3.1. Aktivnost 1. Dijalog i sklapanje dobrovoljnih sporazuma s proizvođačima, prerađivačima i trgovcima o obvezi smanjenja nastajanja otpada od hrane

Izvršitelj: Ministarstvo poljoprivrede

Suradnici: Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska obrtnička komora, Hrvatska poljoprivredna komora

Rok: 2020. – 2022.

Odgovornost za sprječavanje i smanjenje nastajanja otpada od hrane podijeljena je među svim dionicima prehrambenog sektora. Iz tog razloga, a u svrhu ispunjenja EU i UN-ove Agende 2030. za održivi razvoj s pripadajućim ciljevima, konkretno cilju 12.3. Odgovorna proizvodnja i potrošnja sa specifičnim ciljem smanjenja otpada od hrane po stanovniku, za polovinu na razini maloprodaje i potrošača te smanjenja gubitaka hrane duž cijelog lanca proizvodnje i opskrbe potrebno je postići visoku razinu razumijevanja i svjesnosti problematike otpada od hrane.

U tom cilju potrebno je poticati suradnju i dijalog između različitih dionika u prehrambenom lancu (subjekti u poslovanju s hranom, komore i udruge subjekata u poslovanju s hranom, proizvođači ambalaže i sl.), kako bi se kroz sklapanje dobrovoljnih sporazuma s različitim dionicima definirale obveze potpisnika sporazuma te uspostavila dobra praksa usmjerena na preventivne aktivnosti sprječavanja nastajanja otpada od hrane, pospješila preraspodjela viškova hrane odnosno doniranje hrane koja bi, u protivnom, završila kao otpad te ostale aktivnosti koje mogu pridonijeti povećanju učinkovitosti sustava sprječavanja nastajanja otpada od hrane. Na taj način podiže se svijest potpisnika sporazuma o nužnosti poduzimanja aktivnosti u cilju sprječavanja nastajanja otpada od hrane, a što će, između ostalog, rezultirati i poboljšanju ugleda kompanija potpisnica sporazuma kao društveno odgovornih i socijalno osjetljivih kompanija koje drže do svog poslovanja i održivog razvoja u cjelini.

Ključni ciljevi sklapanja dobrovoljnih sporazuma s različitim dionicima su bolja iskoristivost resursa i sirovina kroz sprječavanje i smanjenje nastajanja otpada od hrane u cijelom lancu hrane od „polja do stola“, uz uspostavu sustava koji omogućuje mjerenje ostvarenih postignuća u smanjenju otpada od hrane te optimiziranje ponovne upotrebe neizbježno stvorenih viškova hrane. Sporazumima se želi ojačati suradnja i potaknuti razmjena informacija između proizvođača, prerađivača, distributera, ugostitelja, trgovaca, a kako bi se, zbog nedovoljno

dobrog planiranja, izbjeglo stvaranje zaliha hrane te time na najmanju moguću mjeru sveo otpad od hrane koji bi, u protivnom, trebao biti neškodljivo zbrinut te time proizvesti dodatne troškove za dionike.

5.3.2. Aktivnost 2. Dodjela posebnih priznanja za najistaknutije primjere dobre prakse u sprječavanju nastajanja otpada od hrane

Izvršitelj: Ministarstvo poljoprivrede

Suradnici: Hrvatska gospodarska komora, Hrvatska udruga poslodavaca, Hrvatska obrtnička komora, Hrvatska poljoprivredna komora

Rok: 2021. - 2022.

Nakon sklapanja dobrovoljnih sporazuma sa subjektima u poslovanju s hranom o obvezi smanjenja otpada od hrane, potrebno je izraditi kriterije te uspostaviti sustav dodjele posebnih priznanja za najistaknutije primjere dobre prakse u sprječavanju nastajanja otpada od hrane, kako bi se dionike dodatno motiviralo i potaknulo na predanost ispunjenju ciljeva sprječavanja i smanjenja nastajanja otpada od hrane. Budući da se u različitim fazama prehranbenog lanca hrana na različite načine gubi, definirat će se kriteriji i uspostaviti dodjela za: primarne proizvođače, proizvođače, trgovačke lance i ugostitelje, a kako bi se potaknulo smanjenje gubitaka hrane duž cijelog prehranbenog lanca.

5.4. Mjera 4. Podizanje svijesti i informiranosti potrošača o sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane

5.4.1. Aktivnost 1. Kampanja za potrošače vezano uz podizanje svijesti o sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane

Izvršitelj: Ministarstvo poljoprivrede

Suradnici: Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, akademska i znanstvena zajednica, udruge civilnog društva

Rok: 2019. – 2022.

Prema istraživanju koje je provedeno u sklopu projekta Komisije najviše otpada od hrane nastaje u kućanstvima (53%). Iz navedenog razloga potrebno je dodatne aktivnosti usmjeriti na edukaciju i podizanje svijesti upravo na razini potrošača. Kroz snažne kampanje potrebno je ukazati da je nepotrebno bacanje hrane globalni problem te da je hrana dragocjena i za njezinu proizvodnju je utrošeno puno resursa koji su bacanjem hrane nepovratno izgubljeni. U kućanstvima se bacanje hrane može smanjiti propitivanjem i mijenjanjem uobičajenog ponašanja, odnosno ustaljenih navika. U tu svrhu potrebno je kampanjama s informativno-obrazovnim aspektima utjecati na ponašanje potrošača (kod kuće, u školi, na poslu, prilikom kupnje namirnica, u restoranu, u slobodno vrijeme i sl.). Kampanje trebaju biti osobito usmjerene na mlade koji trebaju odrastati s razmišljanjem da bacanje hrane nije društveno-socijalno prihvatljivo ponašanje. Zato je važno da od najranijeg djetinjstva odrastaju u okruženju da se hrana cijeni i poštuje. Bitno je i ostale dionike potaknuti na usvajanje novih navika, npr. planska kupovina, odnosno kupovina samo neophodnih namirnica, kuhanje optimalne količine hrane u odnosu na broj osoba te iskorištavanje ostataka hrane od današnjeg obroka za pripremu obroka za sljedeći dan.

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike i Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost su tijekom 2018. godine proveli medijsku kampanju vezanu za komunikaciju sprječavanja

nastajanja otpada od hrane kao dio cjelovite medijske kampanje usmjerene na smanjenje nastajanja otpada i odvojeno sakupljanje otpada u sklopu projekta: „*Za ljepšu našu*“. Projekt se provodio u okviru Operativnog programa konkurentnost i kohezija i sufinanciran je sredstvima Europske unije. U sklopu kampanje, a vezano tematski za smanjenje nastajanja otpada od hrane izrađeni su video spot, radijski spot, oglasi za tisak te informativno edukativni letak.

Podizanje svijesti potrošača potrebno je kontinuirano provoditi kako bi se postigli optimalni rezultati. Ministarstvo poljoprivrede je Zakonom o poljoprivredi određeno kao tijelo koje će provesti mjere i aktivnosti vezano uz sprječavanje i smanjenje nastajanja otpada od hrane te će izraditi i provesti edukativno-informativnu kampanju vezanu uz kontinuirano podizanje svijesti građana o problematici prekomjernog otpada od hrane.

Kampanja predviđena ovim Planom će uključivati izradu i oglašavanje radijskog i video spota s tematikom sprječavanja nastajanja otpada od hrane te organizaciju godišnjih manifestacija s ciljem osvješćivanja javnosti o navedenoj problematici te savjetovanja o načinima na koje se otpad od hrane može smanjiti.

5.4.2. Aktivnost 2. Pokretanje kampanje za potrošače vezano uz razumijevanje rokova trajanja hrane i smanjenja bacanja hrane

Izvršitelj: Ministarstvo poljoprivrede

Rok: 2020. – 2022.

Pretpakirana (zapakirana) hrana koja se stavlja na tržište RH i ostalih država članica mora biti označena sukladno zahtjevima propisanim Uredbom (EU) br. 1169/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2011. o informiranju potrošača o hrani.

Prema navedenom zakonodavstvu, rok trajanja hrane označuje se navodom: „najbolje upotrijebiti do“ i „upotrijebiti do“. „Najbolje upotrijebiti do“ označava datum minimalne trajnosti hrane, odnosno datum do kojeg hrana zadržava svoju očekivanu kvalitetu, a konzumacija te hrane je i dalje, određeno vrijeme, moguća i nakon isteka navedenog datuma. Hranu treba pregledati, te ako je hrana uredno skladištena, nema vidljivih znakova oštećenja pretpakovine ili znakova kvarenja, ona se i dalje može konzumirati. „Upotrijebiti do“ navod označava datum do kojeg je hrana sigurna za konzumaciju te se nakon isteka tog datuma hrana više ne smije konzumirati.

Prema rezultatima istraživanja, koje je 2015. godine provelo Ministarstvo poljoprivrede u suradnji s Hrvatskom agencijom za hranu i Prehrambeno-biotehnološkim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu, 2/3 potrošača razumije razliku u navođenju rokova trajanja na hrani („najbolje upotrijebiti do“ i „upotrijebiti do“), međutim, kada se od istih potrošača zatražilo da pojasne razliku, samo polovica je dala točne odgovore.

Kako bi potrošači pravilno protumačili rokove trajanja na pretpakiranoj (zapakiranoj) hrani te, kako bi, kao posljedicu bolje informiranosti, hranu, nakon isteka „najbolje upotrijebiti do“ datuma, i dalje upotrebljavali bilo kroz izravnu konzumaciju ili kroz njenu preradu u npr. voćne namaze, sokove, kolače i sl. i time smanjili količinu otpada od hrane, potrebno je pokrenuti kampanju koja će široj javnosti ukazati na razlike u označavanju rokova trajanja hrane te mogućnosti konzumacije hrane i nakon isteka „najbolje upotrijebiti do“ datuma, a u skladu s preporukama iz Studije o rokovima trajnosti hrane koju je izradila Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu. Kampanja će uključivati izradu TV i radijskih spotova, objave na mrežnim stranicama, društvenim mrežama i sl. Ove aktivnosti su započete već 2018. godine kada je Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu izradila i emitirala video spot „(Upotrije)biti ili ne(upotrije)biti nakon“ koji potrošačima pojašnjava razlike u značenju različitog navođenja rokova trajanja na hrani.

5.4.3. Aktivnost 3. Edukacija djece predškolske i školske dobi o problematici sprječavanja otpada od hrane

Izvršitelji: Ministarstvo poljoprivrede, Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Suradnici: Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu, Agencija za odgoj i obrazovanje, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, akademska i znanstvena zajednica, udruge civilnog društva

Rok: 2020. – 2022.

Programi predškolskog, osnovnoškolskog te srednjoškolskog odgoja i obrazovanja trebaju sadržavati teme o važnosti održivog razvoja zajednice, a osobito važnosti smanjenja i sprječavanja nastajanja otpada od hrane. Preporuke za smanjenje nastajanja otpada od hrane trebale bi se navoditi te uključiti i kroz provedbu interdisciplinarnog projekta odgoja i obrazovanja za održivi razvoj na području jugoistočne obale Sredozemnog mora i crnomorske regije koji se uklapa u UNESCO-ove smjernice za Desetljeće obrazovanja za održivi razvoj projekta „SEMEP“ (*South – Eastern Mediterranean Environmental Project*) te kroz GLOBE program (*Global Learning and Observations for Benefit the Environment* – Cjelovito učenje i opažanje za dobrobit okoliša) koji je međunarodni znanstveno - obrazovni program za učenike.

Također, kroz Program rada Agencije za odgoj i obrazovanje navedeno je i stručno usavršavanje odgojno - obrazovnih djelatnika s temama koje su između ostalog usmjerene i na provođenje programa međupredmetnih i interdisciplinarnih sadržaja Građanskog odgoja i obrazovanja za osnovne i srednje škole u RH. Odlukom o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u RH (Narodne novine, broj 10/19) u domeni pod nazivom „Civilno društvo“ učenike se usmjerava na aktivno djelovanje u zajednici. Društvenom participacijom učenik stječe znanja, razvija vještine i oblikuje stavove o važnosti usklađivanja osobnih i zajedničkih interesa u zajednici i sudjelovanju svih građana u doprinosu zajedničkom dobru. Unutar domene Civilno društvo razvijaju se znanja, vještine i stavovi koji pripremaju i osposobljavaju učenike za zajednički rad i uključenost u promjene u užoj i široj zajednici. Razvijaju se komunikacijske i socijalne vještine važne za razvoj školske kulture kao odražavanje vrijednosti, vjerovanja, normi, običaja i rituala koji se izgrađuju tijekom vremena u školskoj zajednici. Kao odgojno-obrazovna očekivanja od učenika se očekuje da promiču razvoj školske kulture i demokratizaciju škole, a kao jedna od preporuka za ostvarivanje očekivanja ističe se i održivi razvoj. U skladu s navedenim, potrebno je kontinuirano naglašavati važnost uključivanja mjera sprječavanja i smanjenja nastajanja otpada od hrane u provedbu međupredmetnih tema za učenike kao i u programe stručnog usavršavanja odgojno obrazovnih djelatnika.

U suradnji s Ministarstvom znanosti i obrazovanja potrebno je raditi na uvođenju edukacije djece predškolske i školske dobi kroz dopunu predškolskih, osnovnoškolskih i srednjoškolskih programa odgoja i obrazovanja te kroz izradu letaka, brošura s informacijama i kviz pitanjima informirati djecu i mlade o mogućnostima i načinima sprječavanja i smanjenja nastajanja otpada od hrane. Učenje o sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane značajno doprinosi i brizi za okoliš. RH je 2011. godine donijela Akcijski plan za obrazovanje za održivi razvitak kao odgovor na Strategiju za obrazovanje za održivi razvitak UNECE koja je usvojena na sastanku ministara zaštite okoliša i obrazovanja 2005. godine u Vilniusu. Strategija promiče obrazovanje za održivi razvitak, a glavni cilj je uključivanje tema kao što su: zaštita okoliša, gospodarenje prirodnim resursima, iskorjenjivanje siromaštva, etika, ljudska prava, socijalna jednakost,

gospodarstvo i dr. u sve razine obrazovnog sustava te u neformalno i informalno obrazovanje. Uvođenje obrazovnih programa o sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane pridonosi ostvarenju ciljeva Akcijskog plana za obrazovanje za održivi razvitak.

5.5. Mjera 5. Utvrđivanje količine otpada od hrane

5.5.1. Aktivnost 1. Mjerenje godišnjih količina otpada od hrane koje nastaju na nacionalnoj razini

Izvršitelji: Ministarstvo zaštite okoliša i energetike

Rok: 2019. – 2022.

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike provodi mjerenje količine otpada od hrane temeljem informacija dostupnih u Informacijskom sustavu gospodarenja otpadom RH i dodatno prikupljenim i procijenjenim podacima.

Mjerenje količina otpada od hrane provodi se sukladno metodologiji koju propisuje Europska komisija.

5.6. Mjera 6. Ulaganje u istraživački rad i inovativna rješenja koja doprinose sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane

Izvršitelji: Ministarstvo poljoprivrede

Rok: 2022.

5.6.1. Aktivnost 1. Pružanje financijske potpore projektima koji doprinose sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane

Potrebno je ulaganjem u nove tehnologije proizvodnje, prerade, prijevoza, skladištenja, nove ambalažne materijale te ostale inovacije potaknuti suradnju prehrambenog sektora sa znanstveno istraživačkim institucijama u svrhu dobivanja novih inovativnih rješenja koje će doprinijeti smanjenju nastajanja otpada od hrane

Dosadašnjim istraživanjima utvrđeno je da je pakiranje hrane (ambalaža) jedan od važnih čimbenika koji osigurava sprječavanje kvarenja hrane, očuvanje kvalitete i sigurnosti hrane, predstavlja prvi doticaj s potrošačem te, kroz informacije kao što su popis sastojaka, upute za upotrebu i skladištenje, nutritivna deklaracija, rok trajanja hrane i sl., doprinosi informiranom izboru potrošača prilikom kupovine hrane. Inovativna pakiranja koja produžuju trajnost hrane, različita veličina pakiranja prilagođena malim obiteljima ili samcima, nove, kvalitetnije sirovine za izradu ambalaže koje povećavaju kompaktnost, sigurnost i prilagodljivost ambalaže pridonose učinkovitijem skladištenju i distribuciji s manje rasipanja hrane (kroz osiguranje svježine, povećane sigurnosti hrane uslijed smanjenog prodiranja izvora kontaminacija).

Ministarstvo poljoprivrede će poduprijeti kontinuirani razvoj istraživačkog rada i poboljšanje novih tehnologija te inovativna rješenja jer jedino istraživačkim radom se može doći do novih inovativnih rješenja koja se mogu primjenjivati u zajedničkom cilju smanjenja nastajanja otpada od hrane. U tu svrhu bit će osigurana određena financijska sredstva koja će se, prema unaprijed definiranim kriterijima, dodjeljivati projektima koji će najviše pridonijeti rješavanju problematike sprječavanja i smanjenja nastajanja otpada od hrane.

6. Praćenje učinaka Plana

Učinci Plana će se pratiti mjerenjem količine otpada od hrane sukladno zajedničkoj metodologiji za mjerenje količine otpada od hrane.

7. Terminski plan provedbe Plana sprječavanja i smanjenja nastajanja otpada od hrane

Tablica 1. Prikaz mjera i aktivnosti po godinama

MJERA	BR	AKTIVNOSTI	2019.	2020.	2021.	2022.
1.Unaprjeđenje sustava doniranja hrane u RH	1.1	Izmjena zakonodavstva vezano uz sustav doniranja hrane				
	1.2	Organizacija edukacija o zakonodavnom okviru za doniranje hrane				
	1.3	Izrada vodiča o doniranju hrane, uključujući doniranje i poslovanje s hranom te doniranje hrane i porezni propisi				
	1.4	Uspostava informatičkog sustava za povezivanje dionika u sustavu doniranja hrane				
	1.5	Banka hrane u Republici Hrvatskoj - Studija o izvedivosti				
	1.6	Banka hrane u Republici Hrvatskoj - osnivanje				
	1.7	Poticanje korištenja fondova za potrebe nabave i podjele donirane hrane (FEAD i ESF+)				
	1.8	Provođenje kampanje za doniranje hrane kroz podizanje svijesti svih dionika, socijalne osjetljivosti i društvene odgovornosti				
2. Poticanje smanjenja nastajanja otpada od hrane	2.1	Suradnja s udruženjima pojedinih sektora – izrada sektorskih vodiča za sprječavanje nastajanja otpada od hrane				
	2.2	Poticanje prodaje hrane izravno od proizvođača				
	2.3	Pokretanje digitalne Platforme za dijeljenje vlastitih iskustava – dobre poslovne prakse u sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane				

MJERA	BR	AKTIVNOSTI	2019.	2020.	2021.	2022.
3. Promicanje društvene odgovornosti prehrambenog sektora	3.1	Dijalog i sklapanje dobrovoljnih sporazuma s proizvođačima, prerađivačima i distributerima o obvezi smanjenja nastajanja otpada od hrane				
	3.2	Dodjela posebnih priznanja za najistaknutije primjere dobre prakse u sprječavanju nastajanja otpada od hrane				
4. Podizanje svijesti i informiranosti potrošača o sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane	4.1	Kampanja za potrošače vezano uz podizanje svijesti o sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane				
	4.2	Pokretanje kampanje za potrošače vezano uz razumijevanje rokova trajanja hrane i smanjenja bacanja hrane				
	4.3	Edukacija djece predškolske i školske dobi o problematici sprječavanja nastajanja otpada od hrane				
5. Utvrđivanje količina otpada od hrane	5.1	Mjerenje godišnjih količina otpada od hrane koje nastaju na nacionalnoj razini				
6. Ulaganje u istraživački rad i inovativna rješenja koja doprinose sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane	6.1	Pružanje financijske potpore projektima koji doprinose sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane				

8. Financijska sredstva za provedbu mjera Plana

Tablica 2. Prikaz procijenjenih potrebnih financijskih sredstava prema godinama primjene Plana

MJERA	2019. (kn)	2020. (kn)	2021. (kn)	2022. (kn)
1. Unaprjeđenje sustava doniranja hrane u RH	493.000,00	559.000,00	572.500,00	564.000,00
2. Poticanje smanjenja nastajanja otpada od hrane	2.500,00	124.500,00	4.500,00	2.500,00
3. Promicanje društvene odgovornosti prehrambenog sektora	0	0	13.000,00	10.000,00
4. Podizanje svijesti i informiranosti potrošača o sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane	540.000,00	710.000,00	1.585.000,00	1.340.000,00
5. Utvrđivanje količina otpada od hrane	250.000,00	250.000,00	250.000,00	250.000,00
6. Ulaganje u istraživački rad i inovativna rješenja koja doprinose sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane	0	0	0	500.000,00

Tablica 3. Ukupni prikaz procjene potrebnih financijskih sredstava za pojedinu mjeru Plana

MJERA	PROCJENA POTREBNIH FINANCIJSKIH SREDSTAVA (kn)
1. Unaprjeđenje sustava doniranja hrane u RH	2.188.500,00
2. Poticanje smanjenja nastajanja otpada od hrane	134.000,00
3. Promicanje društvene odgovornosti prehrambenog sektora	23.000,00
4. Podizanje svijesti i informiranosti potrošača o sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane	4.175.000,00
5. Utvrđivanje količina otpada od hrane	1.000.000,00
6. Ulaganje u istraživački rad i inovativna rješenja koja doprinose sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane	500.000,00
UKUPNO	8.020.500,00